

«Ατζέντα 16»

Του ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ*

Η συζήτηση για το άρθρο 16 λειτουργεί ήδη ως μηχανισμός παραγωγής παρεξηγήσεων για τις δυνατότητες του συντάγματος, αλλά και για τα ευρωπαϊκά δεδομένα, αλλοιώνει τις προτεραιότητες της εκπαιδευτικής πολιτικής, συγκαλύπτει κερδοσκοπικές επιχειρηματικές επιδιώξεις και καλλιεργεί φρούδες ελπίδες σε γονείς και παιδιά.

Στην κατάσταση αυτή είναι αναγκαίο να αντιταχθεί μία ολοκληρωμένη «Ατζέντα 16»:

1. Ενα αναβαθμισμένο, διεθνώς αξιόπιστο και ανταγωνιστικό δημόσιο πανεπιστήμιο δεν επιτυγχάνεται με το προσχέδιο της κυβέρνησης, αλλά με την άμεση νομοθετική χειραφέτηση των ελληνικών δημοσίων ΑΕΙ και ΤΕΙ από το υπουργείο Παιδείας, έτσι ώστε το καθένα από αυτά, με την ευθύνη της ακαδημαϊκής του κοινότητας, να διαμορφώσει τη φυσιογνωμία του.
2. Το νέο αυτό πλαίσιο θα επιτρέψει σε κάθε ΑΕΙ να διαμορφώσει τις διεθνείς του συνεργασίες, τα προπτυχιακά, μεταπτυχιακά και ερευνητικά του προγράμματα, να προωθήσει τη διεθνή αξιολόγηση και αναγνώρισή του με το μέγιστο δυνατό επιστημονικό, κοινωνικό και επαγγελματικό αντίκρυσμα για τους αποφοίτους του. Κοινά μεταπτυχιακά με ξένα πανεπιστήμια, αγγλόφωνα ή άλλα ξενόγλωσσα προγράμματα παράλληλα με τα ελληνόγλωσσα, ανταλλαγές φοιτητών και καθηγητών, ίδρυση παραρτημάτων στις γειτονικές κατ' αρχάς χώρες, προσέλκυση ξένων φοιτητών πρέπει να μπορούν να ληφθούν από τα ίδια τα δημόσια ΑΕΙ και ΤΕΙ.
3. Η αύξηση της δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση στο 5% του ΑΕΠ μπορεί να επιτευχθεί με τη σταθερή αύξησή της κατά 0,5%, το χρόνο. Ετσι, σε τρία χρόνια, μπορούμε να φτάσουμε, συμπεριλαμβανομένων των κονδυλίων του ΠΔΕ και του ΚΠΣ, στο 5%.
4. Η ολοκληρωμένη αναβάθμιση των ΤΕΙ πρέπει να θεωρηθεί ζήτημα πιο κρίσιμο και επείγον από την ίδρυση μη

κρατικών ΑΕΙ.

5. Όλα τα προβλήματα ανικανοποίητης ζήτησης για ανώτατες σπουδές (φοιτητική μετανάστευση, σπουδές σε ιδιωτικά κολέγια, λειτουργία ΙΕΚ, εισαγωγή σε τμήμα εκτός της πρώτης προτίμησης, βάση του 10 και 20.000 κενές θέσεις) συνδέονται με το λύκειο και τις αστοχίες του συστήματος εισαγωγής. Η πραγματική μεταρρύθμιση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αρχίζει από τη αλλαγή στο λύκειο και το σύστημα εισαγωγής στα ΑΕΙ και ΤΕΙ.

Εχω ήδη προτείνει την ιδέα ενός τετραετούς γυμνασίου και ενός διετούς κολεγιακού λυκείου, κατά τα πρότυπα του προγράμματος του διεθνούς απολυτηρίου (Ι.Β.).

6. Εξίσου κρίσιμη είναι η δεύτερη ευκαιρία για τριτοβάθμιες σπουδές σε όλους. Αυτό αφορά τη δυνατότητα ενδοπανεπιστημιακής μετακίνησης από τμήμα σε τμήμα με διαφανείς εξετάσεις και την επέκταση των προγραμμάτων του Ανοικτού Πανεπιστημίου.

7. Την εποχή του διαδικτυακού πανεπιστημίου, είναι αναγκαίο οι δυνατότητές του να αξιοποιηθούν από τα ελληνικά ΑΕΙ και ΤΕΙ για σπουδές, και κατάρτιση.

8. Εφόσον καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε τη φοιτητική μετανάστευση (50.000 έλληνες φοιτητές στο εξωτερικό, από τους οποίους οι περίπου 40.000 προπτυχιακοί) και εφόσον υπάρχει ανικανοποίητη ζήτηση θέσεων για σπουδές που οδηγεί παιδιά στα ιδιωτικά κολέγια, οφείλουμε να απαντήσουμε στο ερώτημα εάν πρέπει να αυξηθούν οι θέσεις στα δημόσια ΑΕΙ και ΤΕΙ.

*Είναι, όμως, δεδομένο ότι την ίδια ώρα μένουν κενές 20.000 θέσεις λόγω μη συμπλήρωσης της βάσης του 10. Το ζήτημα ξεκινά από τις αλλοιώσεις που προκαλεί ο ενιαίος υπολογισμός όλων των θέσεων σε ΑΕΙ και ΤΕΙ, χωρίς να κοιτάζουμε την προτίμηση των παιδιών για τμήματα υψηλής ζήτησης και βαθμολογίας.

*Ας ξεκινήσουμε από την πλήρη απογραφή των φοιτητών του εξωτερικού και των σπουδαστών των κολεγίων (βαθμολογία, επαγγελματική προοπτική, οικογενειακό εισόδημα κ.λπ.). Οποιος νομίζει ότι τα προβλήματα αυτά θα τα λύσει η ίδρυση μη κρατικών π.χ. ιατρικών σχολών, με περιορισμένο αριθμό φοιτητών που η βαθμολογία τους θα κινείται στο επίπεδο των εισαγομένων στις δημόσιες σχολές, εθελουφλεί ή παραπλανά.

9. Εφόσον πράγματι υπάρχουν ευεργέτες, δωρητές ή χορηγοί, έτοιμοι να διαθέσουν κεφάλαια στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στη χώρα μας, αξίζει τον κόπο να καταγραφούν τα υπάρχοντα αναξιοποίητα κληροδοτήματα των ΑΕΙ, να αναζητηθούν δωρητές για τα νέα περιφερειακά πανεπιστήμια, να ενισχυθεί η συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα στα ερευνητικά προγράμματα, να αξιολογηθεί η επίδοση των υφιστάμενων Α.Ε. αξιοποίησης της περιουσίας των ΑΕΙ.

*Αντίστοιχη καταγραφή πρέπει να γίνει και για τις δωρεές Ελλήνων σε ξένα πανεπιστήμια για να δούμε πόσο πράγματι είναι αυτό το κεφάλαιο και τι παράγει κοινωνικά, επιστημονικά και εθνικά.

10. Εφόσον ακριβολογούν όσοι υποστηρίζουν την ανάγκη να προβλεφθεί ρητά στο σύνταγμα η δυνατότητα ίδρυσης μη κρατικών, μη κερδοσκοπικών, κοινωφελών, πλήρως αυτοδιοικούμενων πανεπιστημίων εντεταγμένων σε ενιαίο σύστημα με τα δημόσια, (δηλαδή κάτω από τις εγγυήσεις της αξιοκρατικής εισαγωγής φοιτητών και της επιλογής καθηγητών), οφείλουν να αποδεχθούν τη ρητή πρόβλεψη αυτών των εγγυήσεων στο σύνταγμα.

*Όλα όμως αυτά μπορούν να διασφαλιστούν μόνο στην επόμενη Βουλή, που, ως αναθεωρητική, διαμορφώνει το περιεχόμενο των διατάξεων και όχι σε αυτή τη Βουλή, που απλά διαπιστώνει την ανάγκη αναθεώρησης, χωρίς να μπορεί να προσδιορίσει το περιεχόμενο των αναθεωρημένων διατάξεων. Γι' αυτό είναι κρίσιμο να διατηρηθεί η εγγύηση της αυξημένης πλειοψηφίας των 180 βουλευτών για την επόμενη Βουλή. Και επιπλέον να προβλεφθεί για τον εκτελεστικό νόμο, ό,τι και για τον εκλογικό νόμο: η ψήφισή του με πλειοψηφία 2/3.

*Προσωπικά επαναλαμβάνω ότι κατά συνείδηση θέλω να ψηφίσω την ολοκληρωμένη πρόταση του ΠΑΣΟΚ. Δεν θέλω, όμως, να αναγκαστώ εμμέσως να ψηφίσω την πρόταση της Ν.Δ., που δεν πείθεται ότι θέλει να θεσπιστούν όλες αυτές οι αναγκαίες εγγυήσεις. Στην επόμενη Βουλή, το ΠΑΣΟΚ ως πλειοψηφία θα εισηγηθεί την ορθή διατύπωση της διάταξης και, εφόσον η Ν.Δ. εννοεί αυτά που μισολέει, θα αναγκαστεί ως μειοψηφία να αποδεχθεί την πρόταση του ΠΑΣΟΚ με αποτέλεσμα να συγκεντρωθούν οι αναγκαίες 180 ψήφοι.

11. Οφείλουμε να αντισταθούμε στις «Σειρήνες» του επιχειρηματικού πανεπιστημίου «ευκαιρίας», που λένε ευθέως ότι το μη κερδοσκοπικό δεν έχει νόημα ή πάνε να κρύβουν πίσω από μία «μη κερδοσκοπική» πρόσοψη έναν κερδοσκοπικό σχεδιασμό.

Ενας φορέας είναι μη κερδοσκοπικός όταν π.χ. η αρχική επένδυση και ποσοστό τουλάχιστον ίσο προς το 50% των ετήσιων δαπανών καλύπτονται από δωρεές, κληροδοτήματα, αξιοποίηση περιουσίας και όχι από διδάκτρα. Η συμμετοχή των διδασκτρων στα καλά αμερικανικά πανεπιστήμια δεν ξεπερνά το 20%.

12. Οφείλουμε να αντισταθούμε στην «πονηρή» πρόταση μετατροπής των δημόσιων πανεπιστημίων σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, ώστε μετά να τεθεί ζήτημα εξίσωσής τους με τα ιδιωτικά πανεπιστήμια και επίκλησης των κανόνων του αθέμιτου ανταγωνισμού που θα καθιστά αντικοινωνικές τις κρατικές ενισχύσεις προς τα δημόσια πανεπιστήμια, αν αυτές δεν επεκταθούν και προς τα ιδιωτικά.

13. Όσοι ισχυρίζονται ότι με τη συνταγματική πρόβλεψη των μη κρατικών, μη κερδοσκοπικών πανεπιστημίων αντικρούουμε την υποχρέωση της αναγνώρισης των επαγγελματικών δικαιωμάτων των κατόχων πτυχίων τριτοβάθμιας φοιτήσεως.

*Η αναθεώρηση του άρθρου 16 και γενικά τα εθνικά συντάγματα των κρατών-μελών δεν εμπλέκονται στο ζήτημα αυτό, στο μέτρο που πράγματι (και όχι με βάση φημολογίες) αυτό ρυθμίζεται από το ευρωπαϊκό κοινοτικό δίκαιο. Το ζήτημα των επαγγελματικών και όχι ακαδημαϊκών δικαιωμάτων ρυθμίζεται από σχετική οδηγία (τελευταία η 2005/36/ΕΚ) στο πλαίσιο των διατάξεων του πρωτογενούς κοινοτικού δικαίου που προστατεύουν την κινητικότητα των εργαζομένων.

*Το πιο κρίσιμο κριτήριο ελέγχου είναι αν η χώρα προέλευσης του πανεπιστημίου αναγνωρίζει η ίδια, στο δικό της έδαφος, τα επαγγελματικά αυτά δικαιώματα (π.χ. δικαίωμα εγγραφής στο τεχνικό επιμελητήριο ή δικαίωμα εισόδου στις ιατρικές ειδικότητες).

*Υπάρχουν, άλλωστε, ακόμη προβλήματα δικαιωμάτων για τα ΤΕΙ και ορισμένα τμήματα ΑΕΙ, που πρέπει να λυθούν.

14. Όσοι ισχυρίζονται ότι με αναθεώρηση του άρθρου 16 μπορεί να επιβληθεί στα πανεπιστήμια άλλων κρατών-μελών να συνεργάζονται στην Ελλάδα όχι με κερδοσκοπικά κολέγια που λειτουργούν χωρίς προδιαγραφές, αλλά με μη κρατικά, μη κερδοσκοπικά, ιδρύματα «υψηλών ακαδημαϊκών προδιαγραφών», λένε επίσης ανακρίβειες.

Τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια είναι στην πλειονότητά τους (ιδίως όλα τα βρετανικά) δημόσια και έχουν δικαίωμα ελεύθερης εγκατάστασης σε άλλες χώρες-μέλη.

*Από την άλλη μεριά, η πρόσφατη οδηγία για την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών (η λεγόμενη οδηγία Μπόλγκενσταϊν) εξαιρεί ρητά τις εκπαιδευτικές υπηρεσίες από την αρχή της χώρας προέλευσης:

Η Ιταλία με την απόφαση Νέρι του ΔΕΚ κρίθηκε ότι παραβιάζει το κοινοτικό δίκαιο, γιατί η εθνική της νομοθεσία παρέχει τη δυνατότητα στα δικά της πανεπιστήμια να συνάπτουν συμβάσεις παροχής εκπαιδευτικών υπηρεσιών με ιδιωτικές εταιρείες, ενώ δεν αναγνωρίζει την ίδια δυνατότητα σε πανεπιστήμια άλλων κρατών-μελών.

15. Όταν, όμως, η εθνική νομοθεσία δεν προβλέπει καθόλου τη δυνατότητα αυτή ή την απαγορεύει ρητά για όλους, δεν τίθεται ζήτημα δυσμενούς μεταχείρισης επιχειρήσεων άλλων χωρών-μελών που είναι συμβεβλημένες με πανεπιστήμια.

*Είναι άλλο πράγμα οι πραγματικές εκπαιδευτικές υπηρεσίες που παρέχουν τα ίδια τα πανεπιστήμια στο έδαφος της χώρας προέλευσης, σε άλλη χώρα ή ακόμη και μέσω Διαδικτύου και άλλο η ανάθεση εκπαιδευτικών υπηρεσιών σε ιδιωτικές εταιρείες. Πρέπει συνεπώς το ζήτημα των κολεγιών να ρυθμιστεί επείγοντως με νόμο στο πλαίσιο αυτού που πράγματι προβλέπει το κοινοτικό δίκαιο.

16. Δεν πρέπει να αποδεχόμαστε μύθους για την ευρωπαϊκή και διεθνή εκπαιδευτική πραγματικότητα ή να υφιστάμεθα παθητικά ένα εκπαιδευτικό ντάμπινγκ. Πρέπει να αντιδράσουμε ενεργητικά, με βάση τα πραγματικά ευρωπαϊκά δεδομένα, που διαμορφώνονται μέσα από συνεχή διαπραγμάτευση στα όργανα της Ένωσης και σε συνεργασία με άλλες χώρες-μέλη που ακολουθούν τις ηπειρωτικές πανεπιστημιακές πρακτικές για την οργάνωση και τη διάρκεια των σπουδών.

(Διάλογοι για την αναθεώρηση του άρθρου 16 στη σελ. 24-41).

* Ο ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ είναι βουλευτής του ΠΑΣΟΚ και πρώην υπουργός.